

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎี

1. แนวคิดตัวแบบการรายงานในระดับต่าง ๆ (Multilayered Reporting Model)

Steven Wallman (อ้างถึงใน Riahi-Belkaoui, 2004) เสนอว่า รายงานการเงินควรให้ความสนใจ 4 ประเด็นต่อไปนี้ ซึ่งจะมีความสำคัญในอนาคต

1.1 การรับรู้รายการและการวัดค่า (Recognition and Measurement) ของประโยชน์และภาระผูกพันของบริษัท หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ รายการใดบ้างควรรับรู้และรายงานในงบการเงิน

1.2 ความทันเวลาของรายงานการเงิน (The Timeliness of Financial Reporting) คือ ควรรายงานเมื่อใด

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับบริษัท (The Concept of the Firm) คือ จะครอบคลุมกิจการใดเฉพาะกิจการหรืองบการเงินรวม

1.4 ช่องทางและวิธีการในการสื่อสาร (The Distribution Channel and Medium) คือ ควรจะส่งข้อมูลอย่างไรให้ครอบคลุมได้รายละเอียดครบ

โดยมีปัญหามีที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ความไม่เพียงพอของต้นทุนในอดีตในการรับรู้และวัดมูลค่าสินทรัพย์
2. ความไม่สามารถรับรู้สินทรัพย์รายการใหม่ ๆ เช่น มูลค่าของตราสินค้า ทรัพย์สินทางปัญญาและทรัพยากรมนุษย์

3. ความต้องการให้ข้อมูลทันเวลากับการตัดสินใจ เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจกับตลาดทุนและลดต้นทุนเงินทุน โดยลดความเสี่ยงและเพิ่มผลตอบแทนที่ต้องการ

4. ปัญหาการกำหนดขอบเขตของกิจการที่จะนำมารวม เช่น บริษัทมหาชนที่มีบริษัทลูกเป็นบริษัทมหาชนแต่ละแห่งมีการร่วมค้า สัญญาใบอนุญาต และบริษัทในเครือ

5. การรับรู้ธุรกิจเครือข่าย (Virtual Firm) ซึ่งบุคคลที่เป็นเครือข่ายแต่ละคนทำงานตามหน้าที่เฉพาะที่ได้รับมอบหมาย

6. ความจำเป็นที่จะต้องมีการมีข้อมูลรายละเอียด เช่น ข้อมูลจำแนกตามส่วนงาน

7. ความน่าจะเป็นที่จะเสนอให้ผู้เข้าเข้าถึงข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ออนไลน์

ตัวแบบการรายงานในระดับต่าง ๆ ที่เสนอมีดังนี้

1. ระดับที่ 1 ให้ความสำคัญกับรายการที่เข้าตามนิยามและตามหลักการรับรู้รายการและคล้ายกับงบการเงินหลักในปัจจุบัน

2. ระดับที่ 2 ให้ความสำคัญกับรายการที่เข้าตามนิยามและตามหลักการรับรู้รายการแต่ไม่อยู่ในส่วนหลักเพราะคำนึงถึงความเชื่อถือได้ เช่น ค่าวิจัยและพัฒนา ค่าโฆษณา

3. ระดับที่ 3 ให้ความสำคัญกับรายการที่คำนึงถึง ทั้งปัญหาเรื่องนิยามและความเชื่อถือได้ เช่น ความพึงพอใจของลูกค้า

4. ระดับที่ 4 ให้ความสำคัญกับรายการที่วัดค่าได้ เชื่อถือได้และเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ แต่ไม่เข้าตามนิยามของรายการในงบการเงิน เช่น ตัววัดความผันแปรต่อความเสี่ยง (Risk Sensitivity Metrics)

5. ระดับที่ 5 ให้ความสำคัญกับรายการที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ แต่ไม่เข้าตามนิยามของรายการในงบการเงินและไม่สามารถวัดค่าได้อย่างน่าเชื่อถือ เช่น ทูตทางปัญญาของพนักงาน

Lev & Zarowin (1999 อ้างถึงใน ปัญญา สัมฤทธิ์ประดิษฐ์, 2547) เสนอว่า มีตัววัด 3 อย่างที่จะเพิ่มประโยชน์ของงบการเงิน คือ

1. เพิ่มการเปิดเผยข้อมูลที่ไม่เป็นตัวเงิน แปรเป็นตัวแปรทางการเงินเพื่อให้เชื่อมโยงกับระบบรายงานทางการเงินได้

2. บันทึกการลงทุนในรายการไม่มีตัวตนให้มากขึ้น และจับคู่ผลประโยชน์กับต้นทุนให้เหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดมูลค่าตามบัญชีที่ต่างจากที่ควรจะเป็น และ

3. ปรับปรุงความทันเวลาของข้อมูลในอนาคต มีการเสนอให้เปิดเผยข้อมูลรายการไม่มีตัวตนในรายงานประจำปี ให้มีการเปิดเผยข้อมูลเต็มที่ (Full Disclosure) เพื่อลดต้นทุนทางการเงินและมีการทำให้เป็นมาตรฐานเดียวกันในทุกประเด็น (Harmonization) ในเรื่องนี้

2. ข้อกำหนดของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สำหรับในประเทศไทย บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการรายงานและการสอบบัญชี ปรากฏมาแต่เดิมในบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งตราไว้ดังนี้

มาตรา 119 “งบดุลนั้นต้องจัดให้มีผู้สอบบัญชีคนหนึ่งหรือหลายคนตรวจสอบแล้วนำเสนอเพื่ออนุมัติในที่ประชุมใหญ่ภายในสี่เดือนนับแต่วันที่ตั้งในงบดุลนั้น”

มาตรา 1196 ได้อธิบายถึงงบดุลไว้ว่า “อันบัญชีงบดุลนั้นท่านว่าต้องอย่างน้อยครั้งหนึ่งถูกรอบสิบสองเดือน คือเมื่อเวลาสุรอบสิบสองเดือนอันจัดว่าเป็นชวปีในทางบัญชีเงินของบริษัทนั้น อนึ่งงบดุลต้องมีรายการย่อแสดงจำนวนสินทรัพย์และหนี้สินของบริษัทกับทั้งบัญชีกำไรและขาดทุน” และ

มาตรา 1214 บัญญัติเกี่ยวกับการรายงานของผู้สอบบัญชีว่า “ผู้สอบบัญชีต้องทำรายงาน

ว่าด้วยบุคคลและบัญชีขึ้นต่อที่ประชุมสามัญ ผู้สอบบัญชีต้องแถลงในรายงานเช่นนั้นด้วยว่าตนเห็นว่างบดุลได้ทำโดยถูกต้องควรฟังว่าสำแดงให้เห็นการทำงานของบริษัทที่เป็นอยู่ตามความจริงและถูกต้องหรือไม่”

3. มาตรฐานการสอบบัญชีรหัส 700 ให้ตัวอย่างรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขไว้ในย่อหน้าที่ 28 ซึ่งสอดคล้องกับตัวอย่างของรายงานชนิดเดียวกันตามที่ปรากฏท้ายประกาศ ก.บข. ฉบับที่ 41 (พ.ศ. 2541) รายงานของผู้สอบบัญชีดังกล่าวแยกส่วนประกอบสำคัญๆ ออกได้เป็น 9 ส่วนประกอบ คือ

1. ชื่อของรายงาน คือ “รายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต”
2. ผู้ที่ผู้สอบบัญชีเสนอรายงาน เช่น ผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วน คณะกรรมการ
3. วรรคนำ เป็นวรรคที่ระบุความรับผิดชอบของผู้บริหารและผู้สอบบัญชี พร้อมทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับงบการเงิน
4. วรรคขอบเขต ให้ข้อมูลวิธีการตรวจสอบที่ผู้สอบบัญชีใช้
5. วรรคความเห็นเป็นวรรคที่ผู้สอบบัญชีใช้เสนอความเห็นของคนที่มีต้องการเงินที่ตรวจสอบนั้น
6. ลายมือชื่อของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต
7. ข้อความ “ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต” พร้อมทั้งหมายเลขทะเบียนใบอนุญาตการเป็นผู้สอบบัญชีกำกับลายมือชื่อ
8. ชื่อและที่ตั้งของสำนักงานที่สำนักงานของผู้สอบบัญชีตั้งอยู่
9. วันที่ซึ่งลงไว้ในรายงาน ในทางวิชาชีพหมายถึง วันที่สิ้นสุดการตรวจสอบ วันที่ซึ่งลงไว้ในรายงานมีความหมายในทางวิชาชีพว่า ผู้สอบบัญชีมีความรับผิดชอบต้องสอบทานด้วยว่ามีเหตุการณ์หลังวันที่ในงบการเงินที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาระหว่างวันสิ้นงวดบัญชีจนถึงวันที่ซึ่งผู้สอบบัญชีลงไว้ในรายงาน ผู้สอบบัญชีได้รับทราบข้อมูลและเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับกิจการและได้พิจารณาถึงผลกระทบต้องการเงินและการแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีเองจนถึงวันที่ในรายงานการสอบบัญชีนั้น

การลงวันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชีไม่เหมือนกับการลงวันที่ในเอกสารอื่นทั่วไป ซึ่งจะใช้วันที่ลงลายมือชื่อจริง ๆ แต่ในกรณีของการลงวันที่ในรายงานการสอบบัญชี มีปัจจัยต้องพิจารณาเกี่ยวกับกรอบความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อเหตุการณ์หลังวันที่ในงบการเงินเข้ามาเกี่ยวข้องจึงทำให้ต้องถือปฏิบัติตามหลักการของวิชาชีพสอบบัญชีโดยเฉพาะ ซึ่งมีลักษณะพิเศษแตกต่างออกไปจากกรณีหรือวิธีที่ปฏิบัติกันตามปกติ อย่างไรก็ตามวันที่ในรายงานการสอบบัญชีไม่ควรเป็นวันที่ก่อนที่ผู้บริหารอนุมัติงบการเงิน (นนทพล นิมสมบุญ, 2548; พยอมน สิงห์เสนห์, 2548)

4. แม่บทการบัญชีสำหรับการจัดทำและนำเสนองบการเงิน “แม่บทการบัญชีสำหรับ

การจัดทำและนำเสนองบการเงิน” ถือเป็นหัวใจของการจัดทำงบการเงินและเป็นรากฐานของการกำหนดกฎต่าง ๆ ในมาตรฐานการบัญชี แม่บทการบัญชีเปรียบเสมือน “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรบัญชี” ที่วางแนวคิดและหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดทำงบการเงิน ว่างบการเงินมีไว้เพื่ออะไร มีคุณสมบัติอย่างไร ประกอบด้วยองค์ประกอบอะไรบ้าง การรับรู้และการวัดมูลค่ารายการในงบการเงินมีหลักเกณฑ์อย่างไรและทฤษฎีอะไรที่นักบัญชีใช้ในการวัดผลกำไร (ภาพร เอกอรรถพร, 2545)

“ลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงิน” ตามแม่บทการบัญชีคือคุณสมบัติที่ทำให้ข้อมูลในงบการเงินมีประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงิน ลักษณะเชิงคุณภาพหลักของงบการเงินมี 4 ประการ ได้แก่

1. ความเข้าใจได้ ข้อมูลในงบการเงินต้องสามารถเข้าใจได้ในทันทีที่ผู้ใช้งบการเงินใช้ข้อมูล
 2. ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ข้อมูลที่มีประโยชน์ต้องเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงิน โดยมีความมีนัยสำคัญเป็นลักษณะรอง ซึ่งข้อมูลจะถือว่ามีความสำคัญหากการไม่แสดงข้อมูลหรือการแสดงผลผิดพลาด มีผลกระทบต่อผู้ใช้งบการเงิน
 3. ความเชื่อถือได้ ข้อมูลที่มีประโยชน์ต้องเชื่อถือได้ โดยมีลักษณะรอง 5 ประการ คือ การเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม เนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบ ความเป็นกลาง ความระมัดระวัง และความครบถ้วน
 4. การเปรียบเทียบกันได้ ผู้ใช้งบการเงินต้องสามารถเปรียบเทียบงบการเงินของกิจการในรอบระยะเวลาต่างกัน เพื่อคาดคะเนถึงแนวโน้มของฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการ นอกจากนี้ผู้ใช้งบการเงินยังต้องสามารถเปรียบเทียบงบการเงินระหว่างกิจการได้
- “ข้อจำกัดของงบการเงิน” งบการเงินสามารถเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ หากมีลักษณะเชิงคุณภาพครบถ้วน แม้ว่าจะจัดทำขึ้นภายใต้ข้อจำกัดบางประการ แม่บทการบัญชีระบุข้อจำกัด 3 ประการของข้อมูล คือ

1. ทันต่อเวลา งบการเงินจำเป็นต้องนำเสนอภายในเวลาที่กำหนดมิฉะนั้นจะถือว่าไม่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจ
2. ความสมดุลระหว่างประโยชน์ที่ได้รับกับต้นทุนที่เสียไป ผู้จัดทำงบการเงินอาจจำเป็นต้องคำนึงถึงประโยชน์ของข้อมูลที่น่าเสนอว่าคุ้มกับต้นทุนที่เสียไปหรือไม่
3. ความสมดุลของลักษณะเชิงคุณภาพ ในการจัดทำงบการเงินกิจการอาจยอมลดคุณภาพในด้านหนึ่งเพื่อเพิ่มคุณภาพในอีกด้านหนึ่ง เช่น ทำให้ความเชื่อถือได้ของข้อมูลลดลง เนื่องจากการประมาณการแต่ทำให้ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเพิ่มขึ้น

5. ข้อกำหนดทางราชการเกี่ยวกับการนำส่งงบการเงินและรายงานของบริษัท

จดทะเบียน สำหรับระยะเวลาของการจัดส่งงบการเงินและรายงานเกี่ยวกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงาน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยนั้น กำหนดไว้ดังนี้

1. งบการเงินรายไตรมาสที่ผู้สอบบัญชีได้สอบทานแล้วให้นำส่งต่อสำนักงาน ก.ล.ต. ภายใน 45 วัน นับแต่วันสุดท้ายของแต่ละไตรมาส
2. งบการเงินประจำงวดการบัญชี ที่ผู้สอบบัญชีได้ตรวจสอบและแสดงความเห็นแล้วให้นำส่งต่อสำนักงาน ก.ล.ต. ภายใน 3 เดือน นับแต่วันสิ้นสุดรอบระยะเวลาบัญชี หรือ ภายใน 60 วัน นับแต่วันสิ้นสุดรอบระยะเวลาบัญชี ในกรณีที่บริษัทไม่นำส่งงบการเงินรายไตรมาส
3. แบบแสดงรายการเปิดเผยข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) ให้นำส่งสำนักงาน ก.ล.ต. ภายใน 3 เดือน นับแต่วันสิ้นสุดรอบระยะเวลาบัญชี
4. รายงานประจำปีที่เสนอต่อผู้ถือหุ้น ให้นำส่งต่อผู้ถือหุ้นทุกรายภายใน 110 วันนับแต่วันสิ้นสุดรอบระยะเวลาบัญชี พร้อมทั้งหนังสือนัดประชุมสามัญประจำปี และนำส่งสำเนารายงานและหนังสือนัดประชุมดังกล่าวต่อสำนักงาน ก.ล.ต. ภายในวันทำการถัดจากวันที่ส่งให้ผู้ถือหุ้น

นอกเหนือจากการนำส่งงบการเงินและรายงานตามข้อ 1-3 ที่เป็นเอกสารฉบับจริงต่อสำนักงาน ก.ล.ต. แล้ว บริษัทจดทะเบียนยังจะต้องนำส่งสำเนาเอกสารดังกล่าวให้ตลาดหลักทรัพย์ พร้อมทั้งนำส่งข้อมูลดังกล่าวในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบ ELCID (Electronic Listed Company Information Disclosure) ของตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งระบบดังกล่าวจะช่วยให้การเผยแพร่ข้อมูลของบริษัทจดทะเบียน ไปยังผู้ลงทุนเป็นไปอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และแพร่หลายยิ่งขึ้น ข้อมูลของบริษัทจดทะเบียน จะถูกเผยแพร่ต่อไปยังผู้ลงทุนโดยผ่านอินเทอร์เน็ตเว็บไซต์ของสำนักงาน ก.ล.ต. และตลาดหลักทรัพย์ ทั้งนี้งบการเงินและรายงานที่บริษัทจดทะเบียนนำส่งทั้งในรูปเอกสารสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ต้องมีข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน ตรงกันทุกประการ

กฎต่าง ๆ ข้างต้นเน้นเรื่องกำหนดการประชุมประจำปีและการเผยแพร่ข้อมูลเพื่อให้เกิดการประชุมดำเนินไปได้ แต่ปัจจุบันยังไม่มีกฎที่ป้องกันบริษัทต่าง ๆ ที่จะตัดสินใจใช้ดุลยพินิจชะลอเวลาระหว่างช่วงที่ผู้สอบบัญชีลงนามกับการเผยแพร่ข้อมูลต่อสาธารณชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Hossain and Taylor (1998) ศึกษาระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชีของประเทศกำลังพัฒนา โดยใช้กรณีศึกษาประเทศปากีสถาน และศึกษาคุณลักษณะเฉพาะของกิจการที่มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชีในประเทศปากีสถาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ปากีสถาน (Karachi Stock

Exchange: KSE) ในปี ค.ศ. 1993 จำนวน 103 บริษัทตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ปากีสถานใช้เวลาเฉลี่ยประมาณ 5 เดือนในการนำเสนอรายงานผู้สอบบัญชี แสดงว่า ความทันต่อเวลาไม่ใช่นโยบายสำคัญในการนำเสนอรายงานทางการเงินของ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ปากีสถาน และผลของการวิเคราะห์สถิติการถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ของ 1. ขนาดของกิจการ วัดด้วยขนาดของสินทรัพย์รวม 2. อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน 3. ความสามารถในการทำกำไร วัดจากผลกำไรขาดทุนประจำงวด 4. การเป็นบริษัทย่อยของบริษัทข้ามชาติ 5. ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี 6. ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี และ 7. กลุ่มอุตสาหกรรม พบว่า มีเพียงปัจจัยเดียวคือกิจการที่เป็นบริษัทย่อยของบริษัทข้ามชาติ มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการออกรายงานการสอบบัญชี โดยกิจการที่เป็นบริษัทย่อยของบริษัทข้ามชาติ มีระยะเวลาในการออกรายงานการสอบบัญชีน้อยกว่ากิจการที่ไม่ได้เป็นบริษัทย่อยของบริษัทข้ามชาติ ส่วนอีก 6 ปัจจัยที่ศึกษา พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์เชิงสถิติอย่างมีนัยสำคัญกับระยะเวลาในการออกรายงานการสอบบัญชี

Wermert, Dodd and Doucet (1999) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อเวลาในการออกรายงานการสอบบัญชี โดยศึกษาสองตัวแปรตามคือ ระยะเวลาที่กิจการใช้ในการปิดบัญชี และระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการปฏิบัติงาน กับ 8 ตัวแปรอิสระที่คาดว่าจะมีผลต่อเวลาในการออกรายงานการสอบบัญชี จากการศึกษาตัวอย่างจำนวน 71 บริษัท พบว่า 1. ขนาดของกิจการที่ถูกตรวจสอบ กิจการขนาดใหญ่จะมีระยะเวลาที่กิจการใช้ในการปิดบัญชี และระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการปฏิบัติงาน น้อยกว่ากิจการขนาดเล็ก 2. วิธีการตรวจสอบ กิจการที่ถูกตรวจสอบโดยวิธีการที่มาก จะมีระยะเวลาที่กิจการใช้ในการปิดบัญชีน้อยแต่จะมีระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการปฏิบัติงานมาก 3. การแสดงความเห็นเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของกิจการ กิจการที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของกิจการ จะมีระยะเวลาที่กิจการใช้ในการปิดบัญชี และระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการปฏิบัติงานมาก 4. กิจการที่มีผลการดำเนินงานขาดทุนจะมีระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการปฏิบัติงานมาก 5. กิจการที่มีวันสิ้นปีบัญชีในเดือนธันวาคมและมกราคมจะมีระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการปฏิบัติงานมาก 6. กิจการที่มีจำนวนหน่วยงานมากจะมีระยะเวลาที่กิจการใช้ในการปิดบัญชี และระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการปฏิบัติงานมาก 7. กิจการที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมการเงินจะมีระยะเวลาที่กิจการใช้ในการปิดบัญชี และระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการปฏิบัติงานน้อย 8. กิจการที่มีการบริหารงานแบบกระจายอำนาจจะมีระยะเวลาที่กิจการใช้ในการปิดบัญชี และระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการปฏิบัติงานน้อย

Boonlert-U-Thai, Patz, and Saudagaran (2002) ศึกษาความทันต่อเวลาของรายงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยซึ่งถือว่าเป็นประเทศกำลัง

พัฒนา กับ 10 ปีงานที่เคยมีการศึกษาในงานวิจัยในอดีตและพบว่ามีผลต่อระยะเวลาในการออกรายงานการสอบบัญชี ของประเทศพัฒนาแล้ว โดยการคัดเลือกตัวอย่างจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในปี พ.ศ.2541 ที่มีข้อมูลตรงตามสมมติฐานของการวิจัย จำนวน 342 บริษัท ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา มีระยะเวลาในการออกรายงานการสอบบัญชีเฉลี่ยประมาณ 42 วัน ซึ่งน้อยกว่าข้อกำหนดของทางราชการที่กำหนดให้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยต้องนำส่งรายงานประจำปีที่เสนอต่อผู้ถือหุ้นภายใน 110 วัน นับแต่วันสิ้นสุดรอบระยะเวลาบัญชี ซึ่งระยะเวลาเฉลี่ย 42 วันนี้ถือว่าต่ำมาก เมื่อเทียบกับในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีระยะเวลาเฉลี่ย 40 วัน และประมาณ 80 วันในประเทศนิวซีแลนด์และออสเตรเลีย ผลของการวิเคราะห์ที่ตัวแบบการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่า ความทันต่อเวลาของการรายงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้รับผลกระทบจาก 1. ขนาดของกิจการ ซึ่งวัดจากขนาดของสินทรัพย์รวม 2. อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น 3. อัตราส่วนหนี้สินระยะยาวต่อสินทรัพย์รวม 4. อายุของบริษัท 5. จำนวนปีนับแต่เริ่มเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 6. จำนวนรายการพิเศษ 7. ฤดูกาลของการสอบบัญชี และ 8. จำนวนบริษัทในเครือ ส่วนอีกสองปัจจัยที่เหลือ คืออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี พบว่าไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับระยะเวลาในการออกรายงานการสอบบัญชี

Ahmed, R. A. R. and Kamarudin (2003) ศึกษาปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชีในประเทศมาเลเซีย โดยการคัดเลือกบริษัทตัวอย่างจำนวน 100 บริษัท จากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์กัวลาลัมเปอร์ (Kuala Lumpur Stock Exchange) ช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1996-2000 ผลการศึกษาจากสถิติเชิงพรรณนา พบว่า ในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ศึกษา บริษัทมีระยะเวลาในการออกรายงานการสอบบัญชีมากกว่า 100 วัน และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำสุดที่ 36 วัน จากการศึกษา 8 ปัจจัยที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการออกรายงานการสอบบัญชี คือ 1. ขนาดของกิจการ 2. กลุ่มอุตสาหกรรม 3. ผลการดำเนินงาน 4. จำนวนรายการพิเศษ 5. ชนิดของความเห็นของผู้สอบบัญชี 6. ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี 7. วันสิ้นสุดรอบระยะเวลาบัญชี 8. ความเสี่ยง ซึ่งวัดโดยอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม ผลการศึกษาจากการทดสอบความแตกต่างของการแจกแจงแบบที (T- Test of Difference) การทดสอบการแจกแจงไคสแควร์ (Chi-Square Test) และการวิเคราะห์ความถดถอยของวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square Regression) พบว่า ระยะเวลาในการออกรายงานการสอบบัญชีของบริษัทที่ศึกษา มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับ 1. กลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจที่ไม่ใช่ธุรกิจการเงิน 2. การได้รับรายงานการสอบบัญชีที่แสดงความเห็นเป็นอย่างอื่นแทนความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข 3. วันสิ้นสุดบัญชีที่ไม่ตรงกับวันที่ 31 ธันวาคม 4. การได้รับการตรวจสอบจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก

5. ผลการดำเนินงานขาดทุน 6.มีความเสี่ยงสูง ส่วนจำนวนรายการพิเศษ และ ขนาดของกิจการไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับระยะเวลาในการออกรายงานการสอบบัญชี

Leventis and Weetman (2004) ศึกษาความทันเวลาของการเปิดเผยงบการเงินจาก

1. ช่วงเวลารอรายงาน (Lead-Time) ซึ่งวัดจากจำนวนวันตามปีปฏิทินระหว่างวันสิ้นปีของบริษัท ตัวอย่างกับวันแรกที่เผยแพร่งบการเงิน และ 2. การตัดสินใจชะลอรายงาน (Discretionary Delay) ซึ่งวัดจากอัตราส่วนของเวลาที่ฝ่ายบริหารไม่เผยแพร่งบการเงินหลังจากผู้สอบบัญชีลงนาม ของบริษัทในตลาดทุนเกิดใหม่ โดยใช้กรณีศึกษาประเทศกรีซ และเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการเปิดเผยข้อมูล เรื่อง 1. ต้นทุนความเป็นเจ้าของ (อุปสรรคการเข้าสู่ตลาด ซึ่งวัดจากที่ดินอาคารและอุปกรณ์/สินทรัพย์รวม $\times 100$ และอัตราส่วนการกระจุกตัวของอุตสาหกรรม ซึ่งวัดจากอัตราส่วนรายได้ที่เป็นของบริษัทใหญ่ 4 แห่งในอุตสาหกรรม) 2. ต้นทุนข้อมูลที่ประหยัดได้ (ปริมาณการซื้อขายหุ้น ซึ่งวัดจากปริมาณการซื้อขายทั้งปี/จำนวนหุ้นที่มีจำหน่ายอยู่ และ ประเด็นสาธารณะ ซึ่งวัดจากปริมาณหุ้นที่ออกจำหน่ายแก่สาธารณะชน) 3. ผลกระทบของข่าวดี/ข่าวร้าย (การเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการทำกำไร ซึ่งวัดจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ใช้สูตร (EBIT/ Equity) และความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งวัดจากจำนวนเรื่องที่เป็นเงื่อนไขที่มีนัยสำคัญในรายงานของผู้สอบบัญชี) โดยให้ขนาดของกิจการเป็นตัวแปรควบคุม กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์กรีซ (Athens Stock Exchange: ASE) ในปี ค.ศ. 1997 จำนวน 91 บริษัท ผลการศึกษาจากสถิติเชิงพรรณนาพบว่า ค่าเฉลี่ยของช่วงเวลารอรายงานเป็น 107 วัน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 47 วัน พิสัย 135 วัน ไม่มีบริษัทใดส่งงบการเงินเกินกำหนดการรายงานตามกฎหมาย แต่กลุ่มตัวอย่างมีรูปแบบการกระจาย 2 ทาง คือ มีกลุ่มบริษัทที่ส่งงบการเงินทันที (ประมาณ 60 วัน) และ กลุ่มที่ชะลอการเปิดเผยข้อมูลให้นานที่สุดเท่าที่สามารถทำได้ตามกฎหมาย ผลของการวิเคราะห์ตัวแบบการวิเคราะห์การถดถอยของช่วงเวลารอรายงานกับต้นทุนความเป็นเจ้าของ ต้นทุนข้อมูลที่ประหยัดได้และผลกระทบของข่าวดี/ข่าวร้าย พบว่ามีความสัมพันธ์กันโดยความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีมีความสำคัญที่สุด ตัวแปรอื่นที่มีนัยสำคัญคือการเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการทำกำไรและอัตราส่วนรายได้ของ 4 บริษัทใหญ่ ประเด็นสาธารณะมีนัยสำคัญระดับ 6 % ส่วนอุปสรรคการเข้าสู่ตลาดกับขนาด พบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติผลของการวิเคราะห์ตัวแบบการวิเคราะห์การถดถอยของการตัดสินใจชะลอรายงานกับต้นทุนความเป็นเจ้าของ ต้นทุนข้อมูลที่ประหยัดได้และผลกระทบของข่าวดี/ข่าวร้าย พบว่ามีความสัมพันธ์กันโดย ประเด็นสาธารณะมีความสำคัญที่สุด ตัวแปรอื่นที่มีนัยสำคัญคือการเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการทำกำไร ความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชี และอัตราส่วนรายได้ของ 4 บริษัทใหญ่ ส่วนอุปสรรคการเข้าสู่ตลาด ปริมาณการซื้อขายหุ้นและขนาด พบว่าไม่มี

นัยสำคัญทางสถิติ

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้อง ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลที่ทันต่อเวลา อีกหลายฉบับที่มีผู้วิจัยอื่นนำมาใช้อ้างอิงในงานวิจัยฉบับต่อ ๆ มา ซึ่งสามารถรวบรวมสรุปได้พอสังเขปตามตารางที่ 2-1

ตารางที่ 2-1 ตารางสรุปงานวิจัยในอดีตที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปิดเผยข้อมูลที่ทันต่อเวลา

ผู้วิจัย	ตัวอย่างที่ใช้ศึกษา	ผลการศึกษา	หมายเหตุ
Dyer IV and Mc Hugh (1975)	บริษัทจดทะเบียนใน ตลาดหลักทรัพย์ซิดนีย์ (Sydney Stock Exchange (SSE)) จำนวน 120 บริษัท	ขนาดของกิจการและวันสิ้น งวดบัญชี มีความสัมพันธ์กับ ระยะเวลาในการออกรายงาน การสอบบัญชี	1. ใช้ Spearman Rank Correlation 2. ใช้ Mann- Whitney U test
Courtis (1976)	บริษัทจดทะเบียนใน ตลาดหลักทรัพย์ นิวซีแลนด์ ในปี ค.ศ. 1974 จำนวน 204 บริษัท	ความสามารถในการทำกำไร และกลุ่มอุตสาหกรรม มี ความสัมพันธ์กับระยะเวลาใน การออกรายงานการสอบบัญชี	ใช้ Mann-Whitney Z and U test
Davies and Whittred (1980)	บริษัทจดทะเบียนใน Australian Associated Stock Exchange	จำนวนรายการพิเศษ และชนิด ของสำนักงานสอบบัญชีมี ความสัมพันธ์กับ ระยะเวลาใน การออกรายงานการสอบบัญชี	
Garsombke (1981)	บริษัทจดทะเบียนใน American Stock Exchange และ New York Stock Exchange (NYSE) ในสหรัฐอเมริกา	ขนาดของกิจการสถานะใน การจดทะเบียน ชนิดของ ผู้สอบบัญชี เดือนที่สิ้นงวดปี บัญชี และผลการดำเนินงานมี ความสัมพันธ์ กับระยะเวลาใน การออกรายงานการสอบบัญชี	

ตารางที่ 2-1 (ต่อ)

ผู้วิจัย	ตัวอย่างที่ใช้ศึกษา	ผลการศึกษา	หมายเหตุ
Givoli and Palmon (1982)	จำนวน 120 บริษัท บริษัทจดทะเบียนใน New York Stock Exchange (NYSE) ในปี ค.ศ. 1960-1974 จำนวนปีละ 210 บริษัท	แตกต่างกันในแต่ละตลาด กลุ่มอุตสาหกรรมมีความ สัมพันธ์กับระยะเวลาในการ ออกรายงานการสอบบัญชี มากกว่าคุณลักษณะอื่น ๆ ของกิจการเช่น ขนาดความ ซับซ้อนขององค์กร และยังพบ อีกว่ากิจการที่มีข่าวไม่ดีมี แนวโน้มออกรายงานช้าและ งบการเงินที่ศึกษามีระยะเวลา ในการออกรายงานการสอบ บัญชีลดลงตลอดระยะเวลา 15 ปีงบประมาณที่ศึกษา	
Whittred and Zimmer (1984)	บริษัทในประเทศ ออสเตรเลีย	บริษัทที่ไม่ประสบปัญหา วิกฤติทางการเงินมีระยะเวลา ในการออกรายงานการสอบ บัญชี น้อยกว่าบริษัทที่ประสบ ปัญหาวิกฤติทางตารางที่ 2-1 (ต่อ) การเงิน และกิจการที่มี ข่าวไม่ดีจะออกรายงานช้า หรือพยายามปกปิดข้อมูลที่ อาจเป็นผลเสียต่อบริษัท	
Ashton, Willingham, and Elliott (1987)	รายงานประจำปีของ บริษัทใน สหรัฐอเมริกาทั้งที่ จดทะเบียนเป็น บริษัทมหาชนและ	รายได้รวม ความซับซ้อนของ กิจการ การได้สอบทานงบ การเงินระหว่างกาลของผู้สอบ บัญชี วันสิ้นงวดปีบัญชี และ คุณภาพของระบบการควบคุม	ใช้ Regression Model

ตารางที่ 2-1 (ต่อ)

ผู้วิจัย	ตัวอย่างที่ใช้ศึกษา	ผลการศึกษา	หมายเหตุ
	บริษัททั่วไปจำนวน 488 บริษัท	ภายใน มีความสัมพันธ์กับ ระยะเวลาในการออกรายงาน การสอบบัญชี ส่วน กลุ่ม อุตสาหกรรม ฐานะการเป็น บริษัทจดทะเบียน ระยะเวลาที่ใช้ บริการผู้สอบบัญชี ความสามารถ ในการทำกำไร และ ชนิดของ ความเห็นของผู้สอบบัญชี ไม่มี ความสัมพันธ์กับระยะเวลาใน การออกรายงานการสอบบัญชี	
Ng and Tai (1994)	บริษัทจดทะเบียนใน ตลาดหลักทรัพย์ ฮ่องกง ปี ค.ศ. 1990-1991	1. การเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วน กำไรต่อหุ้นมีความสัมพันธ์กับ ระยะเวลาในการออกรายงานการ สอบบัญชีในปี ค.ศ.1990 2.การรายงานรายการพิเศษมี ความสัมพันธ์กับระยะเวลาใน การออกรายงานการสอบบัญชี ในปี ค.ศ. 1991	
Abdulla (1996)	บริษัทในประเทศ บาห์เรน	1. ความสามารถในการทำกำไร ขนาดของกิจการ และนโยบาย การจ่ายเงินปันผลมี ความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้าม กับระยะเวลาในการออกรายงาน การสอบบัญชี 2. กลุ่มอุตสาหกรรม และอัตรา ส่วนหนี้สินต่อทุน มีความ สัมพันธ์กับระยะเวลาในการ	ใช้ Regression Model

ตารางที่ 2-1 (ต่อ)

ผู้วิจัย	ตัวอย่างที่ใช้ศึกษา	ผลการศึกษา	หมายเหตุ
		ออกรายงานการสอบบัญชี	
Owusu- Ansah (2000)	บริษัทจดทะเบียนใน ตลาดหลักทรัพย์ ซัมบับเว	ขนาดของกิจการ ความสามารถในการ การทำกำไร อายุของกิจการและ ระยะเวลาในการออกรายงานการ สอบบัญชี มีผลกระทบต่อความทัน ต่อเวลาในการเปิดเผยข้อมูล	ใช้ Regression Model